

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv

Medlemsblad nr. 103, juni 2017

Foreningens bestyrelse

Formand

Tanya Uhnger Wünsche
tlf. 30 44 99 26, tuw@ign.ku.dk

Næstformand:

Helle Harthimmer
tlf. 30 13 14 03
hlh_rocker@hotmail.com

Sekretær:

Jesper Lind Nielsen
tlf. 51 51 42 04
thor_dk@hotmail.com

Redaktør og annonceansvarlig:

Frank Schmidt (ansvarsh.)
tlf. 22 12 89 73
frank.thiel.schmidt@icloud.com
Katrine Caspersen,
tlf. 50 41 50 89
katrinecaspersen@hotmail.com

Kasserer:

Jesper Lind Nielsen

Webmaster:

Kristian Jager Nykrog
kristian@nykrog.com

Terkel Berg-Sørensen
Tejs Møller, Peter Scharling

Suppleant:

Kristian Jager Nykrog

Grafisk tilrettelægning:

Kristian Dueholm Jessen
dueholm@gmail.com

For- og bagsidebilleder:

Forside: Frank Thiel Schmidt
Bagside: Frank Thiel Schmidt

Næste udgivelse:

Oktober 2017
Deadline for indlevering af stof:
senest den 1. september
IISSN 0909 – 0614

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv
www.danskfriluftsliv.dk

INDHOLD

Læs det lige - bare for en sikkerheds skyld	3
Årsmødet 2017	5
Refleksioner over sikkerhed og friluftsliv	7
Sikre friluftsfaciliteter - mountainbike	11
Efterskoleforeningens arbejde med sikkerhed	14
Sikkerhed på tur	17
Certificeringsdebat i Norge	19
Nye Fjellvettregler i Norge	22
Kanosymposium 2017	26

FORENINGENS FORMÅL

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv.

Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker.

Bladet udgives af Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftsliv og udkommer tre gange årligt.

nr. 104	okt. 2017	deadline 1. sep.
nr. 105	marts 2018	deadline 1. feb.
nr. 106	juni 2018	deadline 1. maj

ANNONCERING

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1.500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side.

Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

LÆS DET LIGE - BARE FOR EN SIKKERHEDS SKYLD

Af Martin Ladefoged Johnsen

Foto: Martin Ladefoged Johnsen

.....

A t skrive om friluftsliv og sikkerhed bør være en nem sag. Derfor tænkte jeg, at jeg fint kunne skrive lederen til dette temanummer. Men efterhånden som tiden er gået og deadline oppe over, er jeg ikke så sikker på, at det bare lige er at skrive en indledende tekst om emnet. Det er jo faktisk ret komplekst, synes jeg. Der er mange ting at tage fat i og mange niveauer at forholde sig til. Men nu prøver jeg, og så må vi se, hvor jeg ender henne...

Det er søndag eftermiddag. Jeg står ude i min have og kløver brænde. Mine tre dejlige piger på 3, 6 og 9 år leger i haven - de gynger, hopper på trampolin og svinger frem og tilbage i hængekøjen. Min kone er på

arbejde. Jeg kløver brænde et sted, hvor der faktisk ikke helt er plads, men det går jo, tænker jeg. Jeg skal bare lige kløve lidt, inden jeg går ind og laver aftensmad. Pludselig smutter øksen på træet og den svinger lige forbi mit venstre skinneben. Min første tanke er: Puha, det var heldigt. Min næste tanke er: Det er sgu da også dumt at stå her, hvor der ikke er plads nok - du ved jo bedre. Jeg tillader mig at mene, at jeg godt ved, hvordan jeg skal kløve brænde. I hvert fald har jeg erfaring fra mange friluftsture, og jeg har undervist både lærere, pædagoger og friluft vejlederstuderende i de overvejelser og færdigheder der ligger indenfor emnet. Hvorfor så denne lidt dumme situation? Tja,

godt spørgsmål! Er der dovenskab? Dumhed? Uvished? Manglende erfaring? Inkompetence?

I de sidste 10 år har jeg undervist i forskellige sammenhænge i natur og friluftsliv. Jeg kan tænke tilbage på nogle situationer, hvor sikkerheden ikke har været helt i top. Eller i hvert fald hvor der er opstået nogle uheldige situationer. Jeg kan fx huske en dag, hvor jeg ror i kajak med et firma. Der er fint vejr og vi lå godt i læ af nogle høje skrænter. Alligevel blev et par kursister taget af fralandsvinden, og jeg måtte arbejde benhårdt for at bugser dem ind til land. Tror som sådan ikke de opdagede noget farligt i situationen, men jeg synes ikke det var en super situation. Jeg husker også en tur til Lifjeld i Norge, hvor jeg »mistede« to studerende et par timer, fordi de blev væk fra gruppen på en dagsfisketur (de fandt heldigvis selv hjem til lejren igen). De blev væk, fordi vi, en kollega og jeg, ikke var skarpe nok på kommunikationen internt i gruppen, og det hele blev forværret af, at de ikke havde kort og kompas med eller dagsrygsæk. Jeg tænker, at vi alle sammen har eksempler på, hvor noget ikke er gået som forventet...

I friluftssammenhænge laver vi mange ting, hvor der er en potentiel risiko for, at noget kan gå galt, og vi kan komme til skade: Vi kan hugge en økse i skinnebenet (teoretisk eksempel), snitte os i fingeren, brænde os på bålet eller trangiaen, styrte på ski og forstuve ankelen osv. Men der er også de lidt mere

alvorlige tilfælde som forfrysninger, hypotermi, at blive taget af en lavine, brækkede ryghvirvler eller dødsfald. Sidstnævnte sker heldigvis ikke så ofte, men de sker - desværre også i pædagogiske sammenhænge.

I Dansk Friluftsliv nr. 86 kan I læse en artikel af Søren Andkjær, som sætter fokus på pædagogisk sejlads. En artikel, der blev skrevet på baggrund af Præstø-ulykken, og som skulle vidensdele Søfartsstyrelsens tanker om sikkerhedsinstrukser til brug ved sejlads for foreningens medlemmer. Med indførelsen af sikkerhedsinstrukser i forbindelse med sejlads har vi på mange måder skærpet vores opmærksomhed på, hvad der kan gå galt ved vandaktiviteter som sejlads, kano og kajak. De 12 punkter i sikkerhedsinstruksen eller dele af dem har siden da spredt sig som ringe i vandet, og bruges nu som en slags skabelon for overvejelser i forbindelse med vinterfjeld eller andre friluftaktiviteter. Dette kan I bl.a. læse om i indeværende blad, hvor Efterskoleforeningen har udarbejdet skabeloner til at højne sikkerhedskulturen ved udeaktiviteter. Det er jo interessant, at en sikkerhedsinstruks, skrevet til en aktivitet i en bestemt kontekst, bruges i andre aktiviteter og andre kontekster. Spørgsmålet er så, om friluftslivet bliver mere sikkert af den grund? Det kan vi diskutere længe.

Samme diskussion så vi, da Havkajak-, Kano- og Klatresamrådene arbejdede for at højne sikkerheden i starten af 00'erne indenfor de tre friluftaktiviteter (Andkjær, S. & Laursen, J. B., 2005). Her så vi hvordan forskellige uddannelsesinstitutioner gik sammen om at udarbejde vejledende retningslinjer til forskellige uddannelses-niveauer. Disse samråd har uden tvivl haft

en stor betydning indenfor sikkerhedsdiskussionen i Danmark de sidste mange år. Både kano- og havkajaksamrådet er stadig aktive den dag i dag.

Sikkerhed er et vigtigt aspekt ved de fleste friluftaktiviteter. Derfor stiller lovgivningen i en lang række tilfælde sikkerhedsmæssige krav. Det kan være krav om brug af certificerede instruktører, om brug af redningsveste, om kørselsbestemmelser, om børneattester og om sikkerhedsafstande (Friluftsrådet 2013)

Når vi i pædagogiske sammenhænge tager på friluftsture med en målgruppe gør vi os også rigtig mange overvejelser omkring sikkerhed – på mange måder: Vi planlægger efter »Tur efter evne« som et grundlæggende sikkerhedsprincip. Tur efter evne står som centralt begreb i den nordiske friluftstradition og karakteriseres på følgende vis: »den indebærer at vi må træne i at vurdere de krav naturen stiller og de forudsætninger vi har som gruppe, og sammenholde disse to aspekter, således at vi har et overskud, noget af falde tilbage på« (Bentsen, 2007, s. 159, Tordsson 2016, s 193). Tur efter evne kræver god planlægning og et vågent øje fra vejlederen på turen. I arbejdet med tur efter evne kan vi så spørge os selv, hvornår er det sikkert nok? Der vil altid være et element af risiko, når vi arbejder med friluftsliv. Vi må derfor også kunne forholde os til risikovurderinger. En risikovurdering har med sandsynlighed og konsekvens at gøre: sandsynligheden for at noget kan gå galt og en vurdering af hvor alvorlige konsekvenserne bliver hvis der sker noget (Mytting & Bischoff 2008, s. 130).

Min seneste kompetenceudvikling indenfor friluftsliv og sikkerhed er kun få dage gammel. I forrige uge

var jeg på kanotur på Emån i Sverige i forbindelse med kanospecialet på Skovskolen, KU. Her arbejdede vi bl.a. med sikkerhed i fht. kano-padling og svømning i fos, redninger og meget mere. Super fedt - så arbejdet med sikkerhed behøver ikke være kedeligt. Et interessant aspekt i dette sikkerhedshurlumhej er, hvordan samfundstendensen bølgere frem og tilbage indenfor området. Samtidig med at de førertalte Samråd arbejder på vejledende retningslinjer udgiver Gunnar Breivik (2001) bogen »Sug i magen og livskvalitet«. En fantastisk bog om hvor vigtigt et aktivt liv er for vores børn, hvor vi må kalkulere med en risiko. Ifølge Breivik er det en barneret at brække et ben, og det er nærmest umuligt for nutidens børn, fordi de pakkes ind i bobleplast, har cykelhjelm på, bliver kørt i skole, leger indenfor i stedet for udenfor og desuden tillader legepladser ikke farlig leg pga. absurde sikkerhedsregler. Samme tendens arbejder bl.a. Sandseter med i fht. børns vilde og farlige leg (Sandseter 2015). Det er vildt interessant læsning og bør være et perspektiv vi alle sammen har in mente, når vi arbejder med børn. I indeværende nummer af Dansk Friluftsliv har en bred skare af friluftsfolk fra forskellige institutioner skrevet om forskellige perspektiver på friluftsliv og sikkerhed. Jeg er sikker på, at vi hver især kan få noget med fra de forskellige artikler. Hvor vi endte henne i den indledende artikel, ved jeg ikke. Men jeg ved, at vi skal forholde os til sikkerhed, når vi arbejder med friluftsliv. Vi skal bare passe på, at vi ikke begrænser de gode oplevelser. Så når nu bladet handler om sikkerhed, så læs det lige – bare for en sikkerheds skyld.

Fra årsmødet 2017. Foto: Martin Ladefoged Johnsen

REFERAT FRA ÅRSMØDET

Af Helle Harthimmer og Jesper Lind Nielsen

.....

Til stede:

Terkel, Frank, Helle H, Thea, Kristian, Tejs, Martin J og Jesper

Dagsordenen:

1. Valg af dirigent og referent.
2. Bestyrelsens beretning for det forløbne år.
3. Forelæggelse af regnskab for det forløbne år til godkendelse, samt budget for det kommende år.
4. Fastsættelse af kontingent.
5. Behandling af eventuelt indkomne forslag.
6. Valg af bestyrelse.
7. Valg af suppleant.
8. Valg af 2 revisorer.
9. Valg af revisorsuppleant.
10. Eventuelt.

- 1) Dirigent: Terkel.
Det konstateres at årsmødet er lovligt indkaldt.
Referent: Jesper
- 2) Udsendelse af blad fremover
Jesper undersøger om firmaet fra tilbuddet er det samme som trykkeriet. Om firmaet er det samme godkendes tilbuddet.
- Næste blad
Bladet laves i et samarbejde mellem Frank/Katrine og Martin.
- Bestyrelsen fordeler poster:
Formand, Tanya. Næstformand, Helle. Kasserer?
- Årshjul 2017/2018
Næste bestyrelsesmøde juni. Der laves en Doodle med datoer af Helle.
- Punkter til næste møde, opdatering af hjemmeside, afklaring af mail, nye medlemmer, synlighed, køb af hjælp til det administrative.
- Fremtiden.....
Foreningens værdigrundlag har ændret sig i løbet af årene, vi ønsker nu at ambitionsniveauet er, at vi udbreder det professionelle friluftsliv og vejledning inden for friluftsliv.
Vedtægterne skal ændres, så de afspejler den udvikling, der aktuelt sker i foreningen.

Naturvejlederne inviteres til en snak om man på nogen måde kan sparre omkring det at udbrede friluftsliv og naturformidling.

Hvordan skal det foregå og på hvilke punkter kan vi drage nytte af hinanden.

Hvad er motivationen for at gå ind i det? - fra begge sider.

Netværkene omkring en eventuel fælles fremtid.

Hvordan kan man lette arbejdet med medlemsindmelding og opdatering af medlemsliste.

Diverse administrationsposter.

Kig på foreningsadministrator.dk - Frank prøver at kontakte et par af udbyderne og finde ud af hvad det koster.

Ved fremmøde til julemødet får man et 8 timers førstehjælpkursus. Jesper forsøger at finde en underviser til dette.

- 3) Regnskabet, blev godkendt.
Budgettet, blev godkendt. Det skal diskuteres i bestyrelsen hvordan Nordiske aktiviteter bruges.
- 4) Ingen ændringer i kontingentet
Menigt medlem: 300 kr.
Institutionsmedlemskab: 800 kr.
Studerende: 100 kr.
- 5) Ingen indkomne forslag
- 6) Følgende var på valg:
Thea, Martin, Tanya og Svend
Følgende var ikke på valg:
Jesper, Tejs, Peter og Helle
Tanya genopstiller
Thea, Martin og Svend genopstiller ikke.
Frank Thiel Schmidt og Katrine Caspersen opstiller til bestyrelsen.
Valgt til bestyrelsen: Tanya, Frank og Katrine
- 7) Suppleant: Kristian
- 8) Revisor: Thea og Mads blev valgt
- 9) Revisorsuppleant blev valgt: Martin
- 10) Der blev takket for Martin og Theas indsats i bestyrelsen i det forløbne år.

REFLEKSIONER OVER SIKKERHED OG FRILUFTSLIV

Af Søren Andkjær, Syddansk Universitet

Indledende forstyrrelser og refleksioner

S idder torsdag formiddag på kontoret og sveder. Dagens hovedtema er forskning i relation til NatureMoves (www.sdu.dk/naturemoves). Det handler om kvalitative studier af steder i naturen for børn. Hvordan »indretter« vi naturen, så den bliver mere attraktiv og spændende for børn og unge? Målet er at flere børn og unge kommer ud - bliver mere aktive, sunde og glade! Forstyrres af mails som tikker ind.

Valgholdet på bachelor-uddannelsen i Idræt og sundhed med Friluftsliv og Extremidræt (FLX) skal arrangere et adventure race med to elevhold fra Skanderup og Ryslinge Efterskole. En udfordrende opgave på flere måder. Klart der skal være vandaktiviteter i racet. Det vil de unge mennesker gerne, det giver afveksling og er udfordrende. Stedet er Odense Havn, aktiviteterne er SUP og sejlads med selvbygget tømmerflåde.

Der skal laves en sikkerhedsinstruks - og spørgsmålene kommer væltende!

- Hvem er rederen - SDU eller efterskolen?
- Hvilke regler og rammer skal vi sætte op omkring aktiviteten - distance, antal elever i vandet ad gangen, påklædning, grej, kommunikation, dag/nat....?
- Hvor mange livreddere - og hvor skal de placeres?
- Er det OK med et »gammelt« men opdateret førstehjælpsbevis?
- Hvem skal godkende instruksen?

Spørgsmålene kan synes mange og forstyrrende. Men ved nærmere eftertanke er det vel egentlig rimelige og nødvendige refleksioner, når man skal planlægge og arrangere en aktivitet, som rummer indlysende risikoelementer.

Man kan mene at refleksionerne burde være indlysende og automatiserede hos den seriøse og ansvarsbevidste friluftsliv underviser. Men sådan er virkeligheden ikke helt, og erfaringerne fra de senere år har vist det ganske klart. Ikke alle tænker sådan, og en del har ikke viden, overblik, erfaring og kompetence til at overskue en kompleks virkelighed. Fx har mine studerende ty-

deligvis ikke viden og erfaring til at tænke hele proceduren igennem - så også i en uddannelsesmæssig sammenhæng kan sikkerhedsinstruksen give mening.

Overordnet er min erkendelse således at sikkerhedsinstruksen - trods sin tragiske baggrund, sit knudrede sprog og sin lange vej frem til praksis - har betydet at friluftsliv undervisere og andre praktikere (og ledere/re-dere) i dag er nødt til at tænke sig grundigt om, inden de laver aktiviteter på vandet.

For det forekommer rimeligt at man inden man gennemfører potentielt risikofyldte friluftsliv aktiviteter med elever eller andre har tænkt de væsentligste forhold i forhold til sikkerhed igennem: 1) Hvem er ansvarlig? 2) Hvilken aktivitet er der tale om (hvad, hvor, hvem)? 3) Hvilke risici indebærer aktiviteten? 3) Hvordan sikrer vi os imod uheld (fx kompetence, procedure og udstyr)? Hvad gør vi hvis der sker uheld (bl.a. kommunikation, procedure, forsikring)

Set i det perspektiv er der ingen tvivl om at der gennem de senere år er sket en positiv udvikling i sikkerhedskulturen i forhold til pædagogisk arbejde med friluftsliv på og ved vandet.

Refleksioner over udviklingen

Når man (jeg) ser 15-20 år tilbage kan man undre sig over en række forhold i relation til friluftsliv og sikkerhed - fx:

- Den relativt blinde tiltro til at institutioner og personer som arbejder med risikobetonet friluftsliv tager ansvaret på sig og tænker og handler seriøst også i forhold til sikkerhed.
- Fokuseringen på instruktøren og underviseren som den (eneste) ansvarlige for sikkerheden
- Den relativt lille lovgivningsmæssige interesse for at opstille regler og rammer på området
- Den lille forskningsmæssige interesse (i Danmark) for hvorfor ulykker i friluftsliv sker og hvad man kan gøre for at undgå dem.

Spørgsmålene er interessante og viser at der er sket meget på området friluftsliv og sikkerhed igennem de seneste 10-15 år.

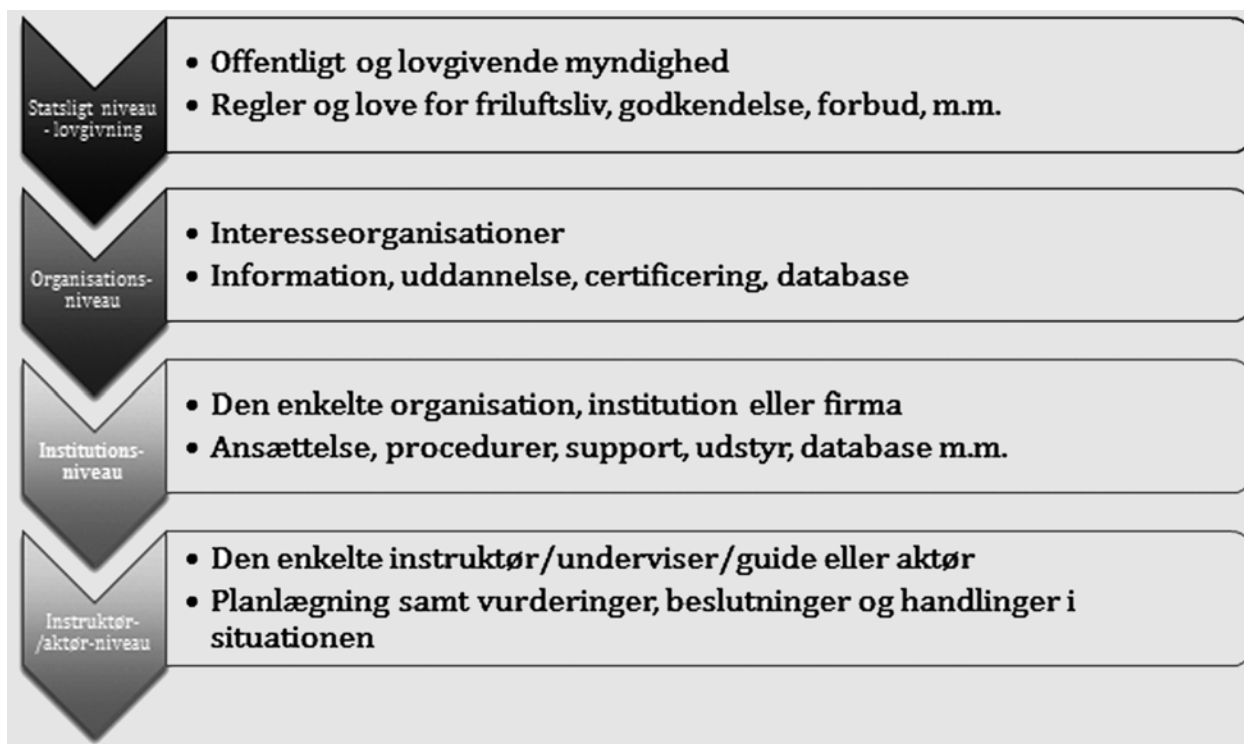

Fig 1. Figuren viser de forskellige niveauer i Riskmanagement

Overordnet set er opmærksomheden på sikkerhed blevet langt større både i pædagogiske kredse, hvor man arbejder med friluftsliv i relation til vand og generelt indenfor friluftslivet. Der er kommet større fokus på teknik og certificering af instruktører ikke mindst indenfor kano og kajak. Arbejdet med samrådene (klatring, kano og kajak) samt indførslen af EPP systemet har bidraget hertil. Udviklingen har også betydet at niveauet for både teknik og sikkerhed er hævet generelt og måske specielt i forhold til havkajak.

Efter en periode med usikkerhed om lovgrundlaget synes det pædagogiske arbejde med friluftsliv og vandaktiviteter i dag at være i fremgang. Mange skoler valgte i en periode at indstille aktiviteterne til søs, sandsynligvis fordi de var usikre på lovgivningen og kravene til sikkerhed i egen praksis. Udviklingen kan bl.a. ses i udlånsstatistikken fra landets grejbanker, hvor lån af grej til vandaktiviteter i en periode (2011-2016) faldt, men nu igen viser en stigende kurve.

Der er blevet lavet klarere regler om uddannelse, certificering, forsikring og nødvendigt papirarbejde i forbindelse med praktisk-pædagogisk arbejde med friluftsliv på vandet.

Sikkerhedsinstruksen og kravene fra Søfartsstyrelsen kategoriserer meget af det pædagogiske arbejde med friluftsliv som kommerciel sejlads, hvilket kan synes fremmed. Samtidigt er der en række forhold, som udfordrer tidligere praksis:

- Højskoler og andre institutioners praksis med elevers egentræning fx i havkajak
- Krav til forsikring af både og praksis
- Opdatering af certifikater og førstehjælpsbeviser.

Sikkerhedsinstruksen er central i arbejdet med sikkerhed, og mange er i dag kommet til den erkendelse at kravene som opstilles er rimelige. De to samråd (kano- og havkajak) har spillet en central rolle i udviklingen af sikkerhedsinstruksen bl.a. med kommentarer på formuleringer og skarpe spørgsmål til Søfartsstyrelsen.

Arbejdet med sikkerhedsinstruksen viser at spørgsmålet om sikkerhed ikke alene er instruktørens ansvar, men at der såvel moralsk som juridisk er flere parter involveret. Præstøsagen illustrerer at det giver mening at tale om flere niveauer, og at sikkerheden (riskmanagement) kan varetages på flere niveauer (se fig 1). Formelt og juridisk har rederen, fx skolelederen, ansvaret, men også organisationen, fx Efterskoleforeningen, og det politiske og forvaltningsmæssige system, fx Søfartsstyrelsen, spiller en rolle.

På samme måde giver det mening at anlægge et helhedssyn på sikkerheden indenfor en særlig gren af friluftslivet eller indenfor en organisation og tale om sikkerhedskultur. Dermed åbner man op for et mere nuanceret syn på sikkerhed, hvor flere perspektiver

eller faktorer har indflydelse på graden af sikkerhed og risiko. Sikkerhed handler ikke kun om teknik, uddannelse eller om anvendelse af rigtigt udstyr. Det har også betydning hvilke værdier og motiver man har samt hvordan man agerer i praksis samt ikke mindst vurderer risici og sikkerhed. Der kan opstilles 6 forskellige faktorer, som har betydning for sikkerheden, hvor de enkelte faktorer spiller sammen og kan kompensere for hinanden.

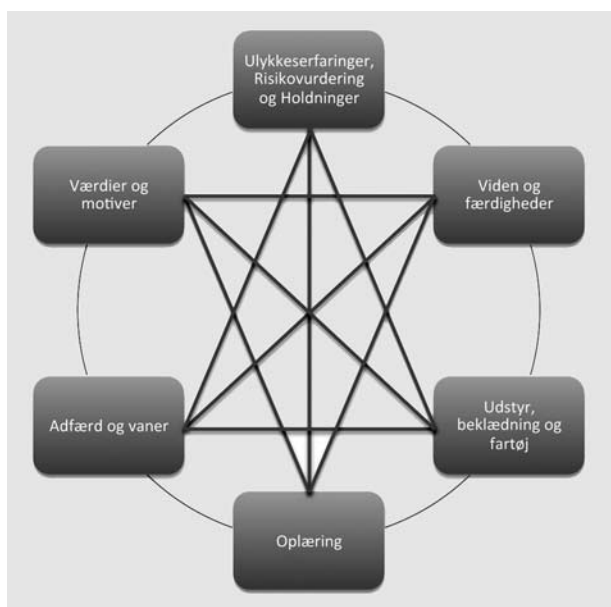

Fig 2. Figuren viser grundtanken i det aktivitetsspecifikke helhedsperspektiv, hvor flere forhold har betydning for den enkelte aktivitetsgruppes sikkerhedskultur

For uddybning og forskningsmæssig baggrund for begreberne riskmanagement og sikkerhedskultur se rapporten Tryk i Naturen (Andkjær & Arvidsen, 2012).

Refleksioner over fremtiden

Hvordan ser fremtiden ud i forhold til friluftsliv og sikkerhed? Vil det øgede fokus på uddannelse, teknik, certificering og sikkerhed fortsætte? Vil der komme samme krav om fx sikkerhedsinstruks indenfor andre områder af friluftsliv?

Det er interessante diskussionstemaer - både sammen med kolleger og i pædagogisk sammenhæng med de studerende. Erfaringer, teori og sund fornuft kan bruges til at opstille mere eller mindre sandsynlige scenarier - og man kan krydre det med egne holdninger - hvilken udvikling ønsker vi - og hvorfor?

Det kan undre at det store fokus knytter sig til friluftsliv ved vandet og sejldes med småbåde. Risikoaktiviteter findes også på landjorden og fx aktiviteter som

MTB og klatring rummer åbenlyse risikomomenter, og der sker en del større og mindre alvorlige hændelser i forbindelse med disse aktiviteter. Det bør ikke være sådan at der skal ske alvorlige ulykker før der bliver reageret, og Præstøulykken og den aktuelle sag med vandscootere i Københavns Havn kan ses som skræmmeksempler.

Man vil således kunne argumentere for, at det er rimeligt, at der kommer krav i retning af sikkerhedsinstruks indenfor andre områder af friluftslivet. En start på dette kan anes i form af Efterskoleforeningens anbefaling af, at man (frivilligt) udformer en sikkerhedsinstruks i forbindelse med potentielt risikobetonede aktiviteter også på landjorden, fx cykling, skiløb, klatring samt brug af trangia og bål. Der er her udviklet en skabelon til udarbejdelse af sikkerhedsinstrukser for ude-aktiviteter (se Efterskoleforeningens hjemmeside: <http://www.efterskoleforeningen.dk/>)

Forhåbentligt sker der imidlertid ikke det, at der indenfor alle områder af friluftslivet skal laves sikkerhedsinstrukser og opstilles stramme regler for håndtering af sikkerheden.

Det bør stadig være sådan, at vi i DK kan lave friluftslivsaktiviteter, fx i skole og institutioner, uden at arbejdet med sikkerheden begrænser aktiviteten og muligheden for at komme ud og få naturoplevelser. Netop på dette område fremstår Danmark for mange som et foregangsland, hvor børn og unge får lov til at klatre højt op i træerne, lege med ild og knive, eller blive (lidt) væk! Den generelle holdning i pædagogiske kredse i Danmark er heldigvis stadig, at det er OK at slå sig (lidt) eller skære sig (lidt) på en kniv. Nyere studier bekræfter ovenikøbet, at det er godt for børns udvikling at deltage i vilde lege, hvor disse ting kan ske (Sandseter, 2011).

Den øgede interesse for sikkerhed afspejler en udvikling i friluftslivet, hvor der er kommet øget fokus på action, udfordringer og risiko (se fx Andkjær 2008, Bentsen et al 2009). Både i uddannelsesmæssig og i kommerciel sammenhæng har der gennem en periode været stor interesse for og fascination af aktiviteter, som rummer elementer af udfordring og risiko. Denne trend er måske på vej væk eller måske handler det bare om en nuancering og yderligere differentiering af friluftslivet.

Der tegner sig således et billede hvor flere nye former for friluftsliv vinder frem samtidigt med at de mere traditionelle former også er populære.

Friluftsliv kædes i stigende grad sammen med sundhed, og vi ser nye former for fysisk træning i naturen, fx trailløb, samt yoga i naturlige omgivelser. Fordybelse i mere enkle former for liv og aktivitet i naturen, fx madlavning eller håndværk vinder frem ikke mindst inspireret af populære TV-programmer som Bonderøven og Nak og æd. Hos den almene dansker synes der ligeledes at være kommet en større opmærksomhed omkring det enkle friluftsliv med vandreture og shelter-overnatning.

Udviklingen som beskrevet peger i retning af et mindre behov for fokus på sikkerhed og certificering. Der tegner sig et billede af et mere varieret og mangfoldigt friluftsliv, hvor det kun er i særlige aktiviteter at sikkerhedsdiskussionen vil være fremtrædende. Denne

udvikling bør hilses velkommen idet den jo netop giver mulighed for at andre sider af friluftslivet kan komme i fokus, fx naturen, fællesskabet og glæden ved at være ude.

De studerende på FLX-holdet har nu fået styr på både plan (roadbook) og sikkerhedsinstruks for adventure-racet med efterskoleeleverne. De har tænkt en masse tanker om sikkerhed og risiko og haft gode diskussioner på holdet. Sikkerhedsinstruksen er udfyldt og godkendt af både lærere og skolelederne. Jeg er helt rolig og glæder mig til at høre om løbet, om elevernes deltagelse og oplevelser samt om responsen fra lærerne fra efterskolerne, om sikkerheden - men også om alt det andet!

Foto: Kristian Jager Nykrog

SIKRE FRILUFTSFACILITETER - MOUNTAINBIKE

.....
Af Kristian Jager Nykrog, mountainbiker, projektleder i Vejle Kommune

Det farligste dyr i norden er sandsynligvis flåten - det er ikke uden fare at færdes i naturen, men det skal helst ikke være sådan at vi kommer til skade fordi der er blevet tilrettelagt for vores aktivitet i naturen. Det kan dog forekomme og hvordan er det så med ansvaret?

De fleste artikler i dette blad beskriver sikkerhedstanker ud fra diverse organiserede aktiviteter i naturen. Der er dog også en stor mængde aktiviteter der foregår i naturen hvor man antager at folk selv er ansvarlige for at tænke sig om - passe på sig selv. Der ligger dog også for disse selvorganiserede friluftere en større mængde tanker bag når man som skovejer inviterer til oplevelser i det grønne. Her tænker jeg specielt på de offentlige skovejere som kommuner og Naturstyrelsen der gerne inviterer til friluftsliv i naturen ved at bygge friluftsfaciliteter. I princippet gælder det dog også for alle andre skovejere. Vi har heldigvis ikke amerikanske tilstande hvor man kan sagsøge hinanden for dette og hint, men man kan som skovejer sagtens være ansvarlig hvis nogen kommer til skade i ens skov.

Der sker heldigvis sjældent ulykker hvor skovejeren kan drages til ansvar, men dette betyder ikke at der ikke ligger mange tanker bag at sikre sig at det ikke sker! Kort fortalt kan specielt misligholdte friluftsfaciliteter der inviterer til

aktivitet i naturen være ansvarspådragende, men hvis en skovejer er bekendt med at et specifikt træ er sygt, ikke handler på det og træet derefter vælter ned over en skovgæst så kan man faktisk stå med et stort problem. I denne sammenhæng er det dog essentielt at man skal have vidst at træet er sygt, men specielt i de offentligt ejede skove forventes det at der bliver holdt et vågent øje med alle træer der står ud til befærdede stier! Det er ikke så lidt. Som nævnt er der dog ekstremt få tilfælde af domme på ulykker som dette og når love ikke er blevet endeligt fortolket ved domstole så må man nøjes med at have jurister til at vurdere hvorledes lovene skal læses. Dette gælder ofte for vurderingen af sikkerhed i forbindelse med friluftsfaciliteter.

Brækket arm i skoven

De fleste har nok hørt noget om at legepladser skal være godkendt. Dette gælder selvfølgelig også skovlegepladser der skal møde samme inspektionskrav som legepladsen i børnehaven bygget op i rene plastmaterialer. På skovlegepladser der ofte er bygget mere naturligt giver dette selvfølgelig et større ekstra arbejde med at vedligeholde og efterse at elementerne holder som de skal. Hvad så med børnenes næst lækreste legeredskaber i skoven - fitnessredskaberne? Det kan faktisk diskuteres om de kan indbyde så meget til leg at de også bør overholde legeplads-regulativer - hvilket vil gøre det svært for dem

at eksistere. Oftest vil man dog sige at de henvender sig til voksne, at man ikke må lege på dem og så i øvrigt sørge for at de er godt vedligeholdt.

For hvis de ikke bliver vedligeholdt og en dag braser sammen på/under en ivrig motionist så har vi bal-laden igen! Heldigvis gives der på eksempelvis legepladser rum for at børn kan lege og også lege lidt vildt. Det kan være acceptabelt at et barn kan risikere at brække en arm, men snoren fra flyverdragten skal helst ikke kunne hænge fast og kvæle barnet - det er trods alt en uacceptabel risiko. Man accepterer altså - også generelt - en vis risiko for at folk kommer til skade. Verden og heller ikke naturen er gud-skelov pakket ind i bobleplast!

Mountainbike

Ny tider byder også på nye aktiviteter i skoven. Brugen af naturen har som mange har dokumenteret forandret sig gevaldigt gennem årene ikke mindst med teknologiske nyvindinger. En bestemt teknologisk nyvinding har sat et enormt præg på naturen og ikke mindst antallet af skader på friluftere. Her tænker jeg på mountainbiken der for alvor bidrager med fart og færdsel i naturen. Man skal ikke være den store fysiker for at forstå at det moment der bygges op i høj fart rundt i skoven kan veksles til fæle skader hvis man ikke formår at styre mountainbiken på en hensigtsmæssig måde. En vandrer risikerer

Sværhedsgrad	Velegnet til	Sporet
	Meget let Alle på MTB	Grusveje og brede grusstier. Relativ flad med moderate stigninger.
	Let MTB rytter med grundlæggende færdigheder	Grusveje og singletracks. Moderate stigninger, men kan omfatte korte stejle strækninger. Belægningen kan være løs, mudret, ujævn med mindre rødder og sten.
	Middel Den øvede MTB rytter	Udfordrende op- og nedkørsler. Forvent drops, huller, større rødder og sten, snævre passager og singletracks. Alle forhindringer kan køres med fuld jordkontakt ved lav hastighed.
	Svær Ekspert MTB rytter	Stejle og meget udfordrende op- og nedkørsler. Forvent større drops, hop, huller, rødder og sten med intense passager og singletracks. Ikke alle forhindringer kan køres med fuld jordkontakt.
	Ekstrem Specialiserede discipliner og ofte højrisiko MTB kørsel	Oftest en stejl downhill bane med store konstruerede forhindringer og hop m.m. Kræver særlig downhill- eller freeridecykel og benyttelse af sikkerhedsudstyr eks.vis. fullfacehjeml, rygskjold, halskrave, knæbeskyttere, handsker og briller.

God mountainbike-kodeks

Kør hvor du må

I naturen må du kun cykle på veje og stier.

Undgå at køre på afmærkede ridestier, vandruter o.l. uden for skovvejene.

Kør ikke på fortidsminder, gravhøje, diger og trapper.

Kør ikke i private skove fra solnedgang til kl. 6 næste morgen.

Kør ansvarligt

Tilpas din fart og hold afstand – færdselsloven gælder også i naturen.

Cykel sammen, – husk hjelm, telefon, 112-app og sundhedskort.

Skån sporet i meget våde perioder, brug kun de robuste spor og skovvejene.

Vis hensyn

Kør i roligt tempo, når du møder andre skovgæster.

Brug evt. ringeklokken i god tid – eller et verbalt ”ding-ding”.

Smid ikke dit affald i naturen.

Undgå steder hvor der er mange skovgæster og vær om dyr og planter.

at vrikke om på anklen ligesom en mountainbiker kan køre ind i et træ. Shit happens hvis man er uopmærksom. Desværre sker der lidt for meget shit for mountainbikere og der har desværre været lidt for mange kedelige historier om meget alvorlige skader. Faktisk så mange ulykker at Ulykkes Analyse Gruppen på Odense Universitetshospital råber vagt i gevær! Se link under artiklen.

Mountainbikeren forventes ligesom alle andre skovgæster grundlæggende at have styr på hvad man gør når man færdes i skoven – at dette ikke altid er tilfældet er heldigvis ikke kommunens ansvar, men det kan hurtigt blive et problem uanset. Når man indbyder til mountainbike-færdsel i en skov ved at etablere et mountainbike-spor er det også ens ansvar at aktiviteten foregår på en hensigtsmæssig måde. Grundlæggende er det mountainbikerens eget ansvar at have de færdigheder det kræver at køre et pågældende spor, men sporet bør også være udformet så det kan køres og på en måde så det fremgår tydeligt hvilken sværhedsgrad sporet rummer. Sidst men ikke mindst er det meget vigtigt at hop, brems og andre elementer bygget i skoven er vedligeholdet så deres sammenbrud ikke er årsag til skader.

Nye skilte

I Danmark har Nordeafonden med et større beløb netop valgt at støtte et projekt der har til formål at skabe en større ensartethed i sværhedsgraderne på mountainbike-spor. For snart to år siden blev der lagt sidste hånd på en skiltemanual der skal skabe større gennemsigthed. Manualen er baseret på de alment kendte piktogrammer vi ser i skovene og bruger farverne som

mange kender fra alpinbakkerne til at illustrere sværhedsgraderne. Således er de letteste mountainbikespor grønne dernæst blå, røde og sorte. De allersværeste og uden for kategori er de orange spor der til dels kan sammenlignes med alpinanlæggenes park-områder. Et orangespor er altså et teknisk krævende spor med kæmpe hop og andre store udfordringer der kræver ualmindelig gode egenskaber og helt specielle cykler og sikkerhedsudstyr.

Fremtidens MTB-ruter

I Danmark er der i de seneste år blevet bygget rigtig mange både offentlige og private mountainbike-spor. Mange af dem er bygget før den nye skiltemanual blev lanceret og da det er tidskrævende og dyrt i materialer var der før Nordeafondens donation ikke de store udsigter til at få udskiftet skiltningen på rigtig mange af sporene. På trods af at lige netop denne form for skiltning er en rigtig god måde at synliggøre over for brugerne at de går ind til udfordringer der måske ligger over deres niveau – en forventningsafstemning der kan være helt central at have åbnet for hvis nogen påklager sikkerheden på et mountainbikespor. Nu er håbet at de mange gode spor vil blive genskiltet så de kan overholde standarden og at nogen spor måske endog tilpasses så brugervenligheden og dermed sikkerheden kan øges betragteligt. Mountainbike-sporene er i høj grad etableret af frivillige der lægger en fabelagtig mængde frivilligt arbejde i at etablere en central friluftsfacilitet i vores natur. Sporten er i en stadig voldsom vækst og ingen ved endnu om det topper, stagnerer eller endog kommer til at falde igen. Tilbage står skovejerne der også er ansvarlige

for sikkerheden på sporene med den udfordring at sporene også fremadrettet skal driftes hensigtsmæssigt. Rigtig mange steder er de gode sporbyggere selvfølgelig også med til at sikre vedligeholdet der skal til, men frygten er selvfølgelig hvordan vil skovene og sporenes sikkerhed se ud hvis trenden med mountainbike pludselig bliver yesterdays news og ingen mere vil bruge energi på at vedligeholde sporene. Jeg tror personligt ikke at dette kommer til at ske, men konservativ som man ofte er nødt til at være som offentlig skovforvalter så er det bestemt en bekymring man fortsat må tage med sig. For udgifterne til lønnet at vedligeholde eller nedpille faciliteterne er ikke uvæsentlig.

Heldigvis er vi stadig langt fra amerikanske tilstande, men ikke desto mindre er der rigtig mange ting man skal tænke på når man stiller friluftsfaciliteter til rådighed for offentligheden – og sikkerhed er bestemt en af dem!

Links:

Find skiltemanualen her: <http://naturstyrelsen.dk/media/187757/mtb-skilte-manual.pdf> (Google mtb, skiltemanual)

Om ulykker i skoven på MTB: <https://www.dgi.dk/cykling/mtb/artikler/antallet-af-alvorlige-ulykker-paa-mountainbike-stiger-voldsomt>

EFTERSKOLEFORENINGENS ARBEJDE MED SIKKERHED

Af Lars Borch, naturvejleder hos Ungdomsringen / efterskolerne

.....

Efterskoleforeningens arbejde med sikkerhed og sikkerhedskultur på efterskolerne

Efterskoleforeningen har altid arbejdet med sikkerhed på skolerne og i friluftsliv, og det arbejde er blevet endnu mere synligt i de senere år, ikke mindst efter Præstø-ulykken i 2011.

Allerede i 1996 ansatte Efterskoleforeningen, sammen med Ungdomsskolerne og Ungdomsringen, en naturvejleder, hvis hovedarbejdsområde var og er at lave kurser i friluftsliv, der skulle styrke lærernes kompetencer og øge skolernes fokus på sikkerhed og på det at opbygge en lokal sikkerhedskultur.

Over årene er der gennem dette arbejde blevet, og der bliver fortsat uddannet en masse instruktører indenfor (træ)klatring, kano og havkajak. Der har været sat endnu mere fokus på dette arbejde efter ulykken i 2011.

Der er blevet udviklet instruktøruddannelser på disse områder gennem Efterskoleforeningens (og naturvejlederens) arbejde i henholdsvis Klatre-, kano- og havkajaksamrådet.

Et arbejde der stadig udvikles på. Så sent som i marts i år, er uddannelsesstrukturen i Kanosamrådet blevet ændret, så der nu er et kanoinstruktør 3 i strømmende vand.

Sideløbende med det har Ungdomsringen og Efterskoleforeningen arbejdet med at udvikle et undervisningsmateriale, som bl.a. har resulteret i tre undervisningshæfter i kano og havkajak, der alle opdateres ved genoptryk. De er sidst opdateret i 2016 og 2017.

Et af de seneste tiltag til at styrke sikkerhedskulturen for efterskolerne er den »skabelon til udarbejdelse af sikkerhedsinstrukser for udeaktiviteter«, som er vist og kommenteret sidst i artiklen.

Herunder er der links til en af de artikler, der omhandler sikkerhed ved friluftsliv og udeaktiviteter på efterskoleforeningens hjemmeside. Der er faktisk rigtig megen god viden og information at hente her.

Link til Efterskoleforeningens hjemmeside: <http://www.efterskoleforeningen.dk/>

Gå gerne ind på hjemmesiden og kig på artiklerne.

Afsnit om friluftsliv under pædagogiske temaer fra foreningens hjemmeside

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Paedagogiske-temaer/Friluftsliv>

Artikler om sikkerhed og friluftsliv/ udeaktiviteter fra Efterskoleforeningens Leksikon (<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/>) på deres hjemmeside. I kan bl.a. finde følgende artikler, der er relevante for sikkerhed og friluftsliv i efterskoleregion.

Badning:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/AC/Badning>

Kano, kajak og klatring:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/GL/Kano,-kajak-og-klatring>

Naturvejleder:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/MP/Naturvejleder>

Risikobetonede aktiviteter:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/RT/Risikobetonede-aktiviteter>

Sejlads:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/RT/Sejlads>

Tilsyn:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/RT/Tilsyn>

Trangia:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/RT/Trangia>

Udeaktiviteter:

<http://www.efterskoleforeningen.dk/da/Leksikon/UAA/Udeaktiviteter>

Skabelon til at højne sikkerhedskulturen ved udeaktiviteter

Som en del af et efterskoleophold indgår ofte forskel-

lige aktiviteter i forbindelse med undervisning og samvær, der kræver fokus på elevernes sikkerhed. Det er derfor vigtigt, at skolerne er opmærksomme på de risici, der er forbundet med skolens aktiviteter og udvikler en sikkerhedskultur, som både ansatte og elever har ejerskab til. Det skal være lærerigt, sjovt og udfordrende at gå på efterskole - men ikke farligt.

Derfor har vi lavet denne skabelon til udarbejdelsen af sikkerhedsinstrukser generelt ved udeaktiviteter. Den bygger delvist på sikkerhedsinstruksen for sejlads, som Søfartsstyrelsen lavede i 2012.

Vi tror på, at hvis man bevidst arbejder med sikker-

hedskulturen på denne måde, så vil det ændre bevidstheden om risici og på den måde langsomt men sikkert højne sikkerhedskulturen på skolerne til gavn for alle.

Skabelon til udarbejdelse af sikkerhedsinstrukser for ude-aktiviteter

Sikkerhedsinstruks for

Navn på aktiviteten (cykling, skiløb, trangia og sprit, klatring, bål mv)

Skolens ansvarlige

Navn, adresse, telefonnummer med videre på den

Foto: Frank Thiel Schmidt

øverst ansvarlige for aktiviteten (forstanderen).
Eventuelt navn på de ansvarlige lærer/medarbejder

Hvor foregår aktiviteten

Beskriv hvor aktiviteten foregår, herunder eventuelt begrænsninger for, hvor den må foregå.

Hvornår foregår aktiviteten

Beskriv hvornår aktiviteten kan foregå ud fra vind, vejr, årstid, dag/nat, terræn, farvand og hvem der må hvad med videre

Forældreinformation og forsikring

Overvej om aktiviteten er beskrevet i den generelle information til forældrene, eller om den kræver særlig information og tilladelse. Beskrivelse af de forsikringer der skal til, så både lærere og elever er dækket ind.

Mulige risici ved aktiviteten

Beskriv de mulige risici i aktiviteten - hvad kan gå galt? Dette punkt vil ofte skulle opdateres efterhånden, som man får mere erfaring med aktiviteten.

Tekniske og praktiske forholdsregler, som effektivt imødegår de beskrevne risici

Beskriv hvordan skolen vil imødegå risici, herunder de skriftlige instrukser, som lærere og elever skal følge, f.eks. ved brug af økse ved bålænding, hvor man beskriver forholdsreglerne hvor, hvordan, af hvem.

Sikring af udstyr

Beskriv det udstyr der kræves og skal bruges under aktiviteten. Beskriv hvordan udstyret vedligeholdes og oplys hvem, der er ansvarlig for vedligeholdelsen.

Medarbejdernes relevante og nødvendige kompetencer og/eller uddannelser

Beskriv de kompetencer medarbejderen, der arbejder med aktiviteten, SKAL have.

OBS! Hvis skolen hyrer eksterne undervisere/firmaer, er det stadig skolens ansvar, at sikkerheden er i orden. Dette gælder også, når skolen er i udlandet og bruger lokale undervisere, guider, instruktører.

Forholdsregler som eleverne skal følge

Beskriv de forholdsregler og procedurer som eleverne forventes at følge under aktiviteten. Det anbefales, at skolen også beskriver, hvad eleverne absolut IKKE forventes gøre.

Her kan eventuelt også beskrives retningslinjer for brug af udstyr, grej, eller metodikker, for eksempel ved

brug af sprit til trangiaer, hvor det er vigtigt, at man har en fast, sikker procedure, og at eleverne kan den.

Forholdsregler som den ansvarlige medarbejder skal følge

1. Overblik over gruppen under aktiviteten

Beskriv hvordan gruppen holdes samlet, eller hvordan man bevarer overblikket over gruppen. For eksempel ved cykelture, sejlsads på åer og i skiterræn.

2. Tilkald af assistance i ulykkestilfælde

Beskriv, hvordan der tilkaldes hjælp ved en ulykke. Herunder: At medbringe en opladt (evt. vandtæt-pakket) mobil under aktiviteten, undersøge om der er mobildækning på stedet for aktiviteten, eller om der skal tænkes i fastnet-forbindelse, om der skal medbringes førstehjælpsgrej, om personalet er tilstrækkeligt førstehjælpsuddannet, om adressen er kendt så ambulancer kan finde stedet. Her kan ap-pen 112 være en hjælp, da alarmcentralen automatisk får besked om positionen via telefonens GPS. I udlandet: At kende adressen og vide hvordan man alarmerer.

3. Oplysninger på skolen -hvem, hvad, hvor og hvornår

Skolen skal altid vide, hvem der er af sted, hvor eleverne er, hvornår de forventes hjem, hvor oplysningerne om ovenstående opbevares og hvem, der kender til dem på skolen. Beskriv også hvordan den, der kender planen for turen, skal handle, hvis de IKKE kommer hjem som aftalt.

4. Sikkerhedsinstruktion inden aktiviteten starter

Beskriv hvordan lærere og elever får en sikkerhedsinstruktion inden start af aktiviteten.

5. Opfølgning på utilsigtede hændelser og ulykker

Beskriv hvem der skal indrapportere på utilsigtede hændelser, hvem der følger op, samt hvornår og hvordan det skal foregå. OBS! Overvej om det medfører ændringer/opdatering på sikkerhedsinstruksen.

SIKKERHED PÅ TUR

Af Erik B. Jørgensen, www.komud.dk

Vores egen danske natur ligger lige for vores fødder, klar til at blive udforsket, oplevet og brugt. Friluftsliv er en fantastisk måde at komme ud i vores natur, og planlægge lidt længere ture i vores nabolande eller længere væk.

Jeg har haft så mange gode oplevelser på alle mine ture og ekspeditioner, men et vigtigt element i at få en god tur er at have styr på sin udrustning og sikkerheden.

Sikkerhed kan hurtigt blive meget teknisk og føre til at vores natur virker farlig. Det er den ikke, men derfor er det bare meget dumt ikke at have styr på sin sikkerhed, når man bevæger sig på tur, især når man forlader spor og stier.

På mine små ture herhjemme, skal der ikke meget til, før jeg har styr på min sikkerhed.

Jeg har noget tape med og en telefon, så kan jeg klare det meste.

Førstehjælp for mig kan klares med tøj og tape. Tape kan bruges som plaster og holde sammen på mange skader sammen med noget tøj.

Telefonen er kun til at bede om hjælp eller orientere om forsinkelser.

Telefonen mener jeg skal med. Den kan være slukket undervejs, så der er batteri på, hvis der sker noget. Bruger du din telefon til navigation og de mange gode apps der er til friluftsliv, så kræver det, at du har en powerbank og lade-kabel med,

så du har strøm på din telefon, hvis du får brug for det.

Så handler sikkerhed selvfølgelig også om at have det rette udstyr. Du har varmt tøj med og det rette tøj med til det, du laver. Du har lys med (pandelampe), og du kan tage vare på dig selv i det, du kaster dig ud i.

Så snart vi snakker om aktivitet på mere åbent vand, f.eks. kajak eller kano i større områder, så mener jeg, at man bør have nødraket, røg og en nødsender med, hvis man begiver sig på tur. Sker der noget og ligger jeg i vandet, så tror jeg personligt ikke på, at jeg kan ligge og ringe på en telefon. Her er det meget mere sikkert at trække en nødsender, og at du har nødraket, ildmarkør og røg til at markere din position, og du kan tilkalde dig opmærksomhed.

Der er mange der undervurderer hvor hurtigt forholdene kan ændre sig på vandet, og hvis det går galt går det meget hurtigt.

Det er nøjagtig det samme, når du bevæger dig ud, hvor der ikke er ret mange mennesker, og der ikke er telefonkontakt mere.

Så mener jeg, at man som minimum har en »rigtig« nødsender med. Så man altid kan tilkalde hjælp. For mig er en SPOT, InReach eller andre tilsvarende produkter IKKE en rigtig nødsender!

Trykker man på nødsender på de

nævnte produkter, går nødkaldet til deres egen redningscentral, der så kontakter de pårørende man selv har oplyst, for at høre om I er på tur. Er det tilfældet sender de nødsignalet videre. Jeg har hørt eksempler på at redningstjenester ringer til de lande SPOT-ejeren kommer fra og beder dem om at komme, selv om de selv er tættere på.

Det har jeg ikke tid til hvis jeg er i nød, derfor har jeg en rigtig nødsender med, der sender nødsignaler på de officielle frekvenser, som går til redningstjenester i alle lande, skibe og fly i området. Så sker der noget. Hvis jeg ligger i koldt vand, skal der bare ske noget med det samme.

En personlig nødsender koster ca. 2.500 kr. og kan holde i 6-8 år (mange kræver du har et VHF bevis), så det er ikke noget jeg vil undvære.

I dag mener jeg også, at man bør have en satellittelefon med, hvis man tager ud i områder uden telefondækning. Det koster ikke så meget at leje en. Det er rart at kunne ringe og fortælle, hvis du ændrer din plan, er forsinket, eller har brug for rådgivning hvis en er syg. Men det er efter min mening slet ikke derfor du bør have den med. Jeg har den med, når jeg kan risikere at komme i nød langt fra alting. Så synes jeg, at jeg skylder at kunne fortælle evt. redningspersonale om min situation. Har jeg brækket et ben, kan jeg fortælle dem, at jeg skal reddes, men de kan vente 1-2

dage, hvis vejret ikke er godt. Jeg kan fortælle dem om vejr- og landingsforhold. Det skylder jeg dem, fordi de sætter deres liv på spil for at hente mig.

I dag, hvis jeg er på mindre ture, hvor der er telefondækning, har jeg min telefon med, men ofte har jeg også min nødsender med, da jeg har den.

Tager jeg på længere ture, har jeg nødsender, satellittelefon og en GPS-tracker (InReach) som sender en position til min hjemmeside, mest for at folk kan følge med på mine eventyr, men det er også en sikkerhed, at de kan se hvor jeg er. Skulle der sker noget og den går ud, så ved redningstjenester, hvor de skal starte eftersøgningen og de skal kun søge i et lille område. Det skylder jeg som sagt redningstjenesterne, men også mine pårørende.

Jeg møder ofte folk der siger, at i gamle dage drog polarforskerne ud i flere år og ingen hørte fra dem. Det er korrekt, men da de rejste, havde de altid det mest moderne udstyr med og var »high-tech« for deres tid. I dag findes der kommunikation, så i min verden tager jeg også »High-tech« ud i dag.

Har du ønsker om at lege »overlevelse«, så kan du bare pakke nødtingene langt ned i rygsækken og så har du dem, hvis der sker en nødsituation. Du kan også møde andre, der har brug for hjælp.

Sikkerhed er at øve sig

Sikkerhed for mig er også at tænke igennem de ting, der kan gå galt på en tur. Så kan jeg notere hvad jeg skal have med for at løse et problem.

Mange ting kan jeg også øve, ek-

sempelvis vandpassager af floder, redninger i kano eller kajak, osv. Min oplevelse er, at hvad jeg har tænkt på og øvet, det sker sjældent, og det giver mig en ro, når en situation opstår, og jeg allerede ved, hvad jeg vil gøre.

Det gør, at jeg har en del reparations-ting med på tur, så jeg kan sy, tape eller skrue udstyr sammen. Jeg har masser af medicin med på de lange ekspeditioner. Det ville være surt at skulle slutte en tur, fordi jeg ikke har pencillin med. Jeg vil også kunne smertedække mig selv i 72 timer, fordi en redning kan tage tid, hvis det er dårligt vejr, eller jeg bare er langt væk.

Det har jeg prøvet i 2009, da min makker fik blindtarmsbetændelse i Nordgrønland. Her gik rigtig mange ting galt, og der gik næsten 3 døgn, før vi blev reddet, og der havde min makker allerede været syg flere dage før. Det var ikke godt. Men vi havde medicin og smertestillende der kunne holde det hen.

Det kan de fleste godt få i samarbejde med egen læge. Sørg for at lave aftale med en læge, du kan kontakte, hvis du bliver syg og har brug for rådgivning eksempelvis i forhold til medicinering.

Du kan altid ringe, når du har din satellittelefon med.

Nu er det heller ikke farligt at være i naturen

Nu lyder jeg som en gammel mand, der synes naturen er farlig. For mig er naturen ikke farlig, jeg er sikker på det er farligere for mig at opholde mig de samme timer på de danske veje. Jeg elsker naturen!

Du skal tage ud og bruge vores dejlige natur, du skal drømme dig ud på dine egne længere ture. Men du skal øve dig. Tag en ny ting ad gangen på hver tur, det gør jeg altid. Når jeg har villet mange nye ting på mine ture, så bliver det ikke en så god tur.

Tag det i små skridt, få nye kompetencer efterhånden, og på den måde kan du komme på længere og længere ture i mere og mere øde områder.

Når du er forberedt, veltrænet og har udstyret i orden, så er der også overskud til at nyde turen. Det er ikke meningen du skal på overlevelsestur, du skal ud og nyde den fantastiske natur.

Husk som jeg siger »Eventyret starter i din baghave«

CERTIFICERINGSDEBAT I NORGE

Af Rasmus Normann, r.normann90@gmail.com

Jeg hedder Rasmus Normann er 26 år og fra Silkeborg. Jeg blev bidt af en gal friluftter da jeg gik i 10. Klasse, siden da har jeg aldrig være 1 sekund i tvivl om, at det var det jeg skulle arbejde med og bruge resten af mit liv på. Siden da har jeg bl.a. været 1 år på adventure linje på højskole, og boet 1 år i Canada hvor jeg startede min karriere som rafting guide i Rockie Mountains. Nu har jeg haft tre sæsoner som rafting guide i Norge, og er næsten færdig med min bachelor i friluftsliv, som jeg tager i Bø i Telemark. Jeg mangler bare at skrive min bachelor-opgave, som jeg har valgt skal handle om certificering og sikkerhed med udgangspunkt i rafting.

Der har været en certificeringsdebat i Norge i mange år efterhånden, den har dog altid haft omdrejningspunkt omkring folk der arbejder med føring og undervisning inden for klatring, bjergbestigning og topture på ski om vinteren. Debat-ten startede i Norge allerede i 1968 hvor Nils Faarlund som var den første præsident for de norske tindeveileder (bjerg/UIAGM guider), udtalte at der var »problemer i det norske fjelliv«, og at det krævede at der hurtigst muligt kom en lov, som forbyder »piratinstruktører« at guide og arbejde i Norge. Det er der dog aldrig kommet, men i 1977 kom Produktkontrolloven i Norge, det er en meget overordnet lov som dækker over rigtig mange ting, men det er bl.a. forbrugertjenester, som dækker over mere eller

mindre alt arbejde med friluftsliv i Norge. Men den stiller ingen krav til nogen form for certificering, der står blot, at en udbyder som tilbyder forbrugertjenester (fx en guidet skitur), har ansvar for at skaffe eller have kundskaber til at kunne vise agtpågivenhed og forebygge at det er helseskadeligt for forbruger af produktet. Det vil altså sige, at hvem som helst i princippet kan tilbyde friluftslivstur i Norge, og så længe der ikke sker en ulykke kan personen ikke blive straffet. Det er den »frygt« for at hvem som helst kan tilbyde ture i Norge som fortsat driver debatten i dag. Det der har været i debatten de sidste år har været på grund af dødsulykker i laviner. Nogen forskellige aktører har kaldt norsk rejseliv for »cowboy-lignede tilstande«, »det vilde vesten« og bl.a. den nuværende præsident for NORTIND (Tindeveileder/UIAGM), har kaldt Norge for »dumpings land for fjellturisme«, da de som ikke kan arbejde i Europa, kan komme til Norge og arbejde. De mener alle at disse former for friluftsliv, burde have krav til certificering og/eller lokal kundskab, for at gøre aktiviteter mere sikker.

Det er så med udgangspunkt i denne debat at jeg skriver min bachelor, hvor jeg dog har valgt at holde mit fokus på rafting, da jeg har en meget større baggrundsviden inden for dette område.

Jeg vil gerne undersøge om certificering øger sikkerheden i friluftslivet. Jeg tror ikke vi behøver at

diskutere at det selvfølgelig kræver en vis erfaring at guide friluftslivsture, fx rafting, men certificering er vel ikke nødvendigvis lig med tilstrækkelig erfaring eller kvalifikationer? En erfaren klatrer kan vel holde et lige så godt oplæg, som en der har klatret i et par år, men har et stykke plastik der siger klatre instruktør, hvis ikke bedre.

Jeg har valgt at gribe det an ved at sammenligne Norge og Colorado som to modpoler, her kigger jeg på:

1. Antal dødsulykker per deltager om året,
2. Love om krav til guider og certificering.
3. Hvordan branchenormerne er i forhold til, hvordan firmaer træner deres guider, og hvad de kigger på af kvalifikationer, når de ansætter nye guider.

Jeg har valgt kun at se på dødsulykker da de er bedst rapporteret, videre har jeg valgt ikke at se på sværhedsgraden af floden som der raftes på, da de fleste ulykker jeg har læst om sker på klasse 3-4 som der raftes de fleste steder i både Norge og Colorado.

Jeg kæmper stadig for at få svar på en del e-mails for at få alle de data som jeg skal bruge, men sådan som det ser ud lige nu, så er der 3,2 personer der dør om året ud af de ca. 500.000 der rafter om året i Colorado. Mens der i Norge rafter ca. 80.000 om året (det er her jeg fortsat mangler nogen tal for antal deltagere), men der har kun været

én dødsulykke, jeg kunne finde, i de ca. 35 år der har været guidet rafting i Norge. Det synes jeg er en ret stor forskel, særligt når man i Colorado skal være uddannet raftingguide fra Colorado, eller have en tilsvarende certificering, som bl.a. omfatter redningsteknikker i strømmende vand. Derudover skal man også have et up to date HLR førstehjælps-bevis, mens Norge ikke har nogen krav til certificering som tidligere nævnt.

Der er dog lavet en særlig lov/forskrift som trådte i kraft i 1995 for rafting som den eneste friluftslivs aktivitet i Norge. Der står i § 10 »Den som er ansvarlig for virksomheten plikter å ha systemer for å dokumentere at det ikke benyttes annet personell/guiden enn de har nødvendige kompetanse, slik at rafting ikke medfører helseskade for deltakerne. Personell/guiden skal inneha særlige kunnskaper innen redning og førstehjelp«. Det minder på sin vis lidt om kravene fra Colorado, men det stiller dog

fortsat ingen certificeringskrav, dog stiller det et krav fra arbejdsgivers siden, da det er arbejdsgiveren der vil blive straffet i tilfælde af en ulykke og ikke guiden.

Det er information som jeg bare har fået bekræftet, da jeg til dels godt vidste at det var sådan det var, før jeg startede på min opgave. Min hypotese var da jeg startede, at forskellen lå i, at firmaer i Norge ikke kigger så meget på certificering men mere på erfaring, og sørger for hele tiden at træne deres guider igennem sæsonen. Hvor de i Colorado mest vil kigge på at guiderne har den certificering som kræves, og bare vil holde træningen tæt på det minimumskrav der stilles, hvilket er at uddannede guider, skal raffe den sektion de skal guide minimum én gang før de må guide den. Hvilket jeg som rafting-guide vil sige er ALT for lidt, for at guide klasse 3 og opefter.

For at finde ud af det, har jeg sendt et skriftligt interview til fire norske raftingfirmaer og fire i Colorado,

her mangler jeg dog at følge op med et kort interview over telefon og to svar fra Colorado.

Men sådan som det ser ud nu ud fra de data jeg har, er, at de i Norge, umiddelbart ser mindst lige så meget efter certificering som i Colorado, da alle de svar jeg har fået fra Norge siger, at de ser efter både rafting- og rednings- (SRT) certificering. Dog virker det til at forskellen ligger i, at det i Norge er få steder at de træner helt nye guider op, og at de hovedsagelig bruger guider med flere års erfaring, hvor de i Colorado har guide-trainee-programmer ved relativt mange firmaer, og det giver selvfølgelig flere uerfarne guider. Så først blev jeg overrasket over svarene fra Norge, da de alle svarede at de havde fokus på certificering, men i sidste ende er det antals års erfaring der gør den store forskel virker det til.

Men hvad kan jeg så konkludere ud fra alt dette? Jeg finder nok ikke det endelige svar for eller imod cer-

tificering inden for friluftsliv, men det virker til ud fra de data jeg har nu, at det er en kombination af certificering og erfaring som er bedst eller mest sikkert, og det mener jeg selv er svært ikke at være enig i. Men det problem som jeg ser ved certificering særligt inden for dansk friluftsliv, er at der er utrolig stort fokus på at vi alle skal have den rigtige certificering. Det forstår jeg også godt, efter Præstø ulykken. Men jeg syntes bare ikke certificering skal blive en penge-maskine, det er jo meningen at friluftsliv skal være for alle, og fx hvis man vil starte på havkajak i Danmark og gerne vil tage et begynderkursus, kender jeg ikke nogen steder, ud over nogen få DGI-kurser og nogen få kajakklubber, hvor det ikke er EPP 2 kursus man tager som begynderkursus, som jo også er et helt fint kursus. Men når man tager det er der en relativ stor del af pengene som går til EPP forbundet hvortil kommer, at udbyderen skal betale en årlig licens. Det er

efter min mening spild af penge. For den gennemsnitlige danske havkajakpadler betyder det ingenting med et stykke plastik hvor der står EPP på, det kunne lige så godt være en kajakinstruktør som lavede sit eget kursus, det kunne jo være meget lignede et EPP kursus, men i stedet med sit eget kursusbevis, der beskriver hvad kursisten har gennemgået. Det vil jo give lige så dygtige kajakpadlere og billigere kurser. Det er den vej som friluftslivsuuddannelsen i Bø har taget, og det synes jeg faktisk er rigtig fint, jeg lærer det samme, og lærerne kan lettere tilpasse de forskellige kurser til os, og vi får et kursusbevis, hvor der står, hvad vi har gennemgået, og en karakter, som siger hvor godt vi lever op til dette.

Nu skal det ikke lyde som om jeg er helt imod certificering, jeg er selv dansk klatreinstruktør, EPP 2 havkajakinstruktør, raftingguide certificeret osv. Jeg mener bare at certificering ikke kan stilles helt lig med større sikkerhed, og at det

fokus der er blevet på, at alle skal have certificering er lidt forkert.

André Horgen som er første lektor ved friluftslivsstudiet i Bø, skrev en kronik til det norske friluftslivsblad UTE, som modsvar til en artikel der havde overskriften »Rene Cowboy-tilstande i rejselivet«. I artiklen efterspørger en aktør et certificeringssystem i Norge og der står bl.a. i artiklen at 30 personer er døde i laviner i Troms de sidste 10 år. Dog undlader de i artiklen som Horgen kritiserer at nævne at ud af de 30 dødsulykker, var der kun 1 guidet tur involveret, som var 4 schweizere og deres franske guide som var UIAGM-certificeret (fransk bjergguide), som alle døde i en lavine, resten var private ture.

Så selv højt certificerede kan lave fejl, og man skal derfor også huske nogen gange at vise skepsis til en guides beslutninger, og at certificering ikke altid betyder større sikkerhed.

NYE FJELLVETTREGLER I NORGE

Af André Horgen

Norge er trolig det eneste landet i verden hvor man ha regler for fjellvett. I 2016 ble de sågar reviderte. De opprinnelige ni fjellvettreglene ble laget av Den Norske Turistforening (DNT) og Norges Røde Kors Hjelpekorps (NRKH) i 1952, som følge av flere ulykker de foregående vintrene. Regler ble den gang sett på som et effektivt virkemiddel for å nå ut til en hel befolkning med et viktig budskap. Til tross for at reglene var godt innarbeidet ble påsken 1967 tidenes »ulykkespåske«, med 17 omkomne. DNT og NRKH satte da i gang kampanjen »Velkommen til fjells, men ta ansvaret selv!«. I årene som fulgte ble det etablert en rekke institusjoner i Norge som hadde som mål at opplæring skulle gjøre den enkelte i stand til å ta vare på seg selv i fjellet. Friluftsliv ble eksempelvis en del av kroppsvingsfaget, kom inn i lærerutdanningene og det ble utviklet friluftslivsstudier på høghskolenivå, samt kurs- og kompetansesenter over hele landet. Fokuset ble lagt på fjellvett og skadeforebygging, fremfor fjellsikring. Innenfor flere av disse institusjonene ble »Tur etter evne« nærmest ensbetydende med godt fjellvett. De ni fjellvettreglene valgte man også å videreføre, nå i en revidert versjon, fra 1967 (Røde Kors/Den Norske Turistforening/ut.no.):

1. Legg ikke ut på langtur uten trening.
2. Meld fra hvor du går.
3. Vis respekt for været og værmeldingene.
4. Vær rustet mot uvær og kulde.
5. Lytt til erfarne fjellfolk.
6. Bruk kart og kompass.
7. Gå ikke alene.
8. Vend i tide, det er ingen skam å snu.
9. Spar på kreftene og grav deg inn i snøen om nødvendig.

I avisen Aftenposten (25.2.2016) undrer Nils Faarlund, en av nestorene i norsk friluftsliv, seg over hvorfor ikke fjellvettreglene endte på »historiens skrap-haug« allerede rundt 1970, siden regeltanking ikke var særlig politisk korrekt på denne tiden. Han legger skylden på datidens media som han hevder manglet

kompetanse til å skrive om friluftsliv på kyndig vis. I følge Faarlund (Aftenposten 2.3.2016) skal det rundt 1974 vært enighet om å kalle fjellvettreglene for »gode fjellråd«, men at media spolerte dette tiltaket gjennom sine fjellvettregel-kampanjer.

De ny fjellvettreglene

Som følge av en oppfatning av at bruken av fjellet i Norge har endret seg, samt de mange skredulykkene fra vinteren 09/10 og fremover, nedsatte DNT og NRKH en ekspertgruppe i 2016 som skulle revidere fjellvettreglene for å favne »moderne bruk av fjellet«. Det »nye« problemet i fjellsikkerheten er at flere legger ut på tur i bratt terreng. Et premiss for gruppens arbeid lå forestillingen om at fjellvettreglene hadde virket forebyggende på ulykker i fjellet helt siden 1952, uten at dette på noen måte har blitt dokumentert (Fjell og Vidde nr. 1, 2016). De nye fjellvettreglene er fortsatt ni i tallet, og med hver regel følger det en rekke utdypende underpunkter. Reglene om å »lytte til erfarne fjellfolk« og »ikke gå alene« har blitt borte som hovedregler. Ellers er mye videreført i ny språkdrakt, med gode og viktige presiseringer i underpunkter. I følge ekspertgruppen er de viktigste reglene: »Tilpass turen etter evne og forhold« og »Ta trygge veivalg. Gjenkjenn skredfarlig terreng og usikker is«. Gruppen har hatt til hensikt å endre de gamle reglene: »til råd som brukes aktivt ved turplanlegging og underveis i fjellet« (Fjell og Vidde nr. 1, 2016). Dette har gruppen lyktes godt med, men de har fortsatt valgt å kalle det regler fremfor råd (Røde Kors/Den Norske Turistforening/ut.no.):

1. Planlegg turen og meld fra hvor du går

- Planlegg turen etter gruppas evner, og ha alltid flere alternativer.
- Sørg for å ha informasjon om turområdet og forholdene du skal på tur i. Lytt til erfarne fjellfolk.
- Sørg for å ha kunnskap og ferdigheter som kreves for den aktuelle turen.
- Ta hensyn til naturen. Med god planlegging legger du ikke igjen spor etter deg.

- Lag avtaler uavhengig av behov for mobildekning og presise klokkeslett.

2. Tilpass turen etter evne og forhold

- Gjør løpende vurderinger av forholdene, og tilpass planene dine etter det.
- Vis respekt for været!
- Å være på tur sammen med andre gir økt sikkerhet, og noen å dele opplevelsene med. Er du på tur alene, vær ekstra varsom.
- Ikke legg ut på langtur uten erfaring, du må være i stand til å ta vare på deg selv og de andre i gruppa.
- Vis hensyn til andre turgåere. Kjenn allemannsrettene og pliktene som følger med.
- Sørg for at turgruppa har en kultur for åpen og direkte kommunikasjon.

3. Ta hensyn til vær- og skredvarsel.

- Bruk alltid vær- og skredvarslene, og sett deg inn i hva det innebærer for deg i det område du skal ferdes i.
- Benytt deg av rådene som er knyttet til det aktuelle varselet, og velg enkelt terreng når forholdene er krevende.
- Turvarslene finnes her: yr.no, storm.no og varsom.no.

4. Vær forberedt på uvær og kulde, selv på korte turer

- Kle deg etter vær og forhold.
- Husk at været skifter raskt i fjellet. Ta med både ekstra klær, og det utstyret som turen og terrenget krever.
- Ekstra mat og drikke kan hjelpe både deg og andre, dersom du bruker lenger tid enn planlagt eller må vente på hjelp.

5. Ta med nødvendig utstyr for å kunne hjelpe deg selv og andre

- På vintertur trenger du vindsekk, underlag, sovepose og spade for å klare deg en natt ute. Vindsekk kan redde liv.
- Ta med deg noe, for eksempel refleksvest eller holdelykt, som gjør at du lettere blir funnet dersom uhellet er ute.
- Ha med førstehjelpsutstyr. Det gjør at du kan hjelpe både deg selv og andre.
- Bruk alltid sender/mottager, og ha med søkestang og spade dersom du skal ferdes i skredutsatt terreng.

- Pakk smart! Pakkelister for ulike turer finner du på dnt.no.
- Mobiltelefon kan være et nyttig hjelpemiddel, men husk at du ikke kan stole på den i alle situasjoner eller områder.
- Om ulykken er ute, varsle politiet på 112, gå etter hjelp eller prøv å varsle på annen måte.

6. Ta trygge veivalg. Gjenkjenn skredfarlig terreng og usikker is.

- Bevisste og gode veivalg er det viktigste for å unngå skred.
- Vit at skred kan løsne i heng som er høyere enn fem meter, og brattere enn 30 grader.
- Selv om det er flatt der du går, kan du utløse skred i fjellsiden over deg.
- Et skred kan gå tre ganger så langt, som høyden på henget det utløses fra.
- Unngå terrengfeller, slik som trange bekkedaler. Tenk på hva som skjer dersom det går et skred.
- Vær oppmerksom på faren for skavlbrudd når du går på en fjellrygg.
- Vær oppmerksom på isforholdene når du går på regulerte vann, og i inn- og utløpsområder.

7. Bruk kart og kompass. Vit alltid hvor du er

- Bruk kart og kompass, det fungerer alltid.
- Følg med på kartet også når du går på merket rute.
- Turopplevelsen blir rikere om man følger med på kartet underveis.
- GPS og andre elektroniske hjelpemidler er nyttig, men husk å ha med ekstra strømkilde.

8. Vend i tide, det er ingen skam å snu

- Revurder planen fortløpende, og velg plan B lenge før du blir utslitt.
- Har forholdene endret seg? Bør du snu?
- Har noen i følget problemer med å gjennomføre? Bør gruppa snu?

9. Spar på kreftene og søk ly om nødvendig

- Avpass farten etter den svakeste i følget, og pass på at alle i turfølget er med.
- Husk å spise og drikke ofte. Når du anstrenger deg, trenger kroppen mer væske enn du føler behov for.
- Ikke vent med å søke ly til du er utslitt. Du blir mer sliten av sterk vind.
- Bruk vindsekken, eller grav deg ned i snøen i tide.

Kritikk av reglene

Nettopp dette med at gruppen har valgt å bruke regelbegrepet, fremfor råd, har vært gjenstand for kritikk, ikke minst fra Nils Faarlund. Han gikk så langt som å kalle de nye fjellvettreglene «et misfoster», og hevdet at ulykkespåsken i 1967 ble en brutal påminning om regeltenkningens begrensninger. Videre hevder han at metoden med regler har gått ut på dato, at den ikke er i tråd med ny viten om menneskers handlemåter, samt representerer en tilnærming som ikke når frem til risikogruppen. I et tilsvaer fra DNT og NRKH i Aftenposten 29.02.2016 påpekes det at de nye reglene har beveget seg vekk fra formaninger og regelrytteri, mot råd og refleksjon, noe som også kommer klart frem av de nye reglene med sine underpunkter. All honnør til ekspertgruppen som har arbeidet frem disse rådene.

Når det er sagt er undertegnende en av de som har kritisert gruppen for ikke å gi tydeligere råd. Min innvending, først trykket i en kronikk i Utemagasinet (<https://www.utemagasinet.no/Aktuelt/De-nye-fjellvettreglene-uansvarlig-ikke-aa-gi-klare-raad>), har vært at når man først har valgt å puste liv i de gamle fjellvettreglene, hvorfor ikke løfte frem den ene regelen/rådet som virkelig kunne utgjort en forskjell og reddet liv? »Unngå terreng brattere enn 30 grader på lagdelt vintersnø«.

Langt de fleste av dem som omkommer i norske vintfjell dør som følge av skred. Siden vinteren 1972/73 har det omkommet 160 personer i forbindelse med skredulykker under fritidsaktiviteter i Norge. Ser vi på tiår for tiår, var snittet på 1970- og 1980-tallet ca. 3, på 1990-tallet 2 og på 2000-tallet 4. I løpet av vintrene 09/10 t.o.m. 14/15 omkom det nærmere 8 personer pr. vinter. De fleste av skiløperne i denne statistikken har omkommet etter selv å ha utløst skred i terreng brattere enn 30 grader – dvs. i terreng som er brattere enn mange av Norges «svarte løyper» i alpinanleggene. Bratt frikjøring i fjellet seiler opp som en av de farligste friluftslivsaktivitetene i Norge, mange ganger farligere enn f.eks. klatring, brevandring og elvepadling, også når man tar høyde for antall deltakere. Det er bl.a. denne »moderne« bruken av fjellet, topturer med randoneeutstyr og frikjøring i bratt terreng, fjellvettreglene nå også skal favne. »Der det tidligere var vanlig å gå rundt, går vi nå over« påpeker Markus Landrø fra Norge vassdrags- og energidirektorat (NVE), som satt i gruppen bak fjellvettreglene (Fjell og Vidde nr. 1, 2016). De nye fjellvettreglene formaner leserne til å »ta hensyn til vær- og skredvarsel«, samt å »ta trygge veivalg« og gjenkjenne skredfarlig terreng. Vel og bra,

men hva innebærer det i praksis? Brukerne av fjellvettreglene får noe informasjon om dette i underpunktene, men er det tilstrekkelig?

De siste årene har skredvarslingen blitt vesentlig forbedret i Norge. Gjennom NVEs nettside varsom.no kan brukeren få informasjon om og lære om skred og skredfare. Problemet er at så lenge man har med lagdelt vintersnø å gjøre, dvs. stort sett hele vinteren til etter »førefallet« utpå våren, kommer faregraden sjelden under 2-3 i fjellet under en normalvinter. Og det er nettopp ved varslene faregrad 2 og 3 at de aller fleste fatale skredulykker skjer. Så hva betyr det »å ta hensyn til skredvarsel«? Dette unnlater gruppen bak fjellvettreglene å utdype tilstrekkelig etter min mening. I stedet uttaler en annen representant for gruppen, Julia Fieler fra NRKH, at de ikke vil »fraråde folk å gå i bratt terreng«. »I stedet legger vi vekt på at du skal ha erfaring fra og kunnskap om det du holder på med«. Erfaring og kunnskap er vel og bra, og bør oppmuntres, men er det nok? De aller fleste forulykkede i skred på 2000-tallet betegnes som »erfarne« i media og i ulykkesrapportene. Menn i 20-årene, 30-årene, 40-årene og 50-årene er nokså likt representert i ulykkesstatistikken. Det er altså ikke noe »ungdomsfenomen«. Det er rimelig å anta at mange har noen vintre på ski bak seg. Trolig har de »erfart« at det har gått

bra så mange ganger før. Dessverre er det grunn til å tro at det har gått bra fordi de har vært heldige, ikke fordi vurderingene de har gjort nødvendigvis har vært så gode, eller fordi kunnskapen deres har vært så stor. Landrø peker også på dette problemet: »du får aldri vite hvor nær du var en skredutløsning«. Og tilføyer: »Hvis du ikke vil basere livet ditt på tilfeldigheter og flaks, må du ta skredkurs eller gå i lære hos noen som kan«. Men hvem kan? Hvem er det som, med hånden på hjertet, kan si til sine kursdeltakere: «Her er det 35 grader bratt og lagdelt vintersnø, men etter de undersøkelserne jeg som skredekspert har gjort kan vi slippe oss trygt utfor her!» Noen fordekker den livsfaren man evt. utsetter sine kurs- eller turdeltakere for med uttrykket »restrisiko« - hva nå det måtte bety... Man kan like godt snakke om flaks/uflaks. Ser vi på skredulykker og nestenulykker som har involvert grupper på tur på 2000-tallet i Norge har disse stort sett rammet svært erfarne guider/turledere. Nestenulykkene finnes det ikke oversikt over, men vi vet at åtte personer har omkommet i denne typen hendelser siden 2000. De ansvarlige hadde masse erfaring og kunnskap. Likevel gikk det galt, med deltakere og pårørende til deltakere som sannsynligvis hadde en forventning om de var »i trygge hender«.

Gruppen har riktignok utdypet noe i underpunktene om hva det innebærer å »ta trygge veivalg« og »gjenkjenn skredfarlig terreng«. Skredfarlig terreng er stort sett gjenkjennelig ved at det brattere enn 30 grader, samtidig som det ligger lagdelt snø der. Vil man inn i slikt terreng kan man søke mot rygg - vær trygg. Utover dette innebærer trygge veivalg som oftest å unngå dette terrenget, samt utløpsområdet nedenfor, til etter »førefallet«. Det er dette, som etter min mening, burde vært fremhevet tydeligere. Cecilie Skog, som også er en del av gruppen, uttaler at: »Det viktigste har vært å finne formuleringer om hva du skal gjøre på tur, og kutte ut alt du ikke skal«. Vel og bra å tone ned formaningene, men hvorfor da regler? Skulle man fulgt den regelbaserte tenkemåten for fjellvett, som gruppa legger opp til, kunne man ganske enkelt sagt: »Unngå terreng brattere enn 30 grader på lagdelt vintersnø«. Eller mindre formanende: »Søk mot terreng slakere enn 30 grader på lagdelt vintersnø«. Da hadde gruppen tatt høyde for Landrøs kloke ord: »Naturen er veldig sammensatt og ikke alltid lett å forstå, alle kan ta feil. Problemet med snø og skred er at feil vurdering kan få så store konsekvenser«. De hadde også tatt høyde for de siste ti-årenes skredforskning som igjen og igjen har vist oss at variasjonen i stabiliteten i snødekk-

ket, i ett og samme heng, kan være store innenfor små avstander. Noe som nærmest umuliggjør oppgaven å bestemme skredfaren på stedet utover NVEs generelle »faregrader« fra en til fem, som dekker uforholdsmessige store områder. Og ikke minst hadde de tatt høyde for at vi mennesker svært ofte er dårlige beslutningstakere som lar oss forføre gjennom »mentale snarveier« i valg-situasjoner. Disse forholdene, holdt opp mot hverandre, tilsier at vi trenger noen mønstre.

Et slikt mønster kan være å holde seg unna bratthengene på lagdelt vintersnø. Dette kan formidles som et mønster, eller som en norm, fremfor det mer absolutte - en regel. I stedet for regler - hvorfor ikke drive litt »nudging«. Hvorfor ikke »dytte litt på folk« - i en forsvarlig retning, litt tilbake mot »gå-rundt tradisjonen«? Hvorfor ikke løfte frem bratt skikjøring på vårsnø i april, mai og juni? Hvorfor ikke gjøre som Kjetil Brattlien (Norges Geoteknisk Institutt) anbefaler, fokusere på »ekstrem finkjøring« i stedet for ekstremskiskjøring? Langt de fleste vil ha stor glede av å kjøre pudder i terreng inntil 30 grader, selv med moderne telemark og/eller randoneeutstyr.

Når store ansvarlig organisasjoner som DNT og NRKH skal gi råd til befolkningen gjennom fjellvettregler er det uansvarlig av disse organisasjonene å ikke være tydeligere. Når ikke engang NRKH vil fraråde folk å gå i bratt terreng - hvem skal da gjøre det? Selv NVEs skredobservatører har retningslinjer som sier at de ikke skal bevege seg inn i terreng brattere enn 30 grader når de skal gjøre sine observasjoner. Og på NVEs snøskredfareskala anbefales det generelt å unngå terreng brattere enn 30 grader allerede ved faregrad 2. Hvorfor er det da så vanskelig for gruppen som har revidert fjellvettreglene å gi klare råd? En mulig forklaring er at organisasjonene og gruppen ikke vil fremstå som umoderne og gammeldags.

Fra mitt ståsted ser det ut til at tilnærmingen til skredfarlig terreng i Norge har gått i en pendel-bevegelse. På 70- og 80-tallet var denne pendelen på vei mot en posisjon der normen var å »unngå brattere terreng enn 25-30 grader på lagdelt vintersnø«. På 90-tallet nådde pendelen sin ytterste posisjon mot sikker ferdsel. Fra slutten av 1990-tallet, og med tiltagende fart utover på 2000-tallet, svingte pendelen motsatt vei og tilnærmingen til skredfarlig terreng ble gradvis mindre forsiktig. Dette skjedde i takt med forestillinger om at regelbaserte analyser av snødekket kunne gi gode svar på om det var forsvarlig å kjøre en fjellside eller ikke. Kanskje er pendelen nå i ferd med å nå sitt motsatte ytterpunkt når vi skriver 2017?

Dansk kanosamråd er et uafhængigt samråd og netværk til fremme af sikkerheden ved friluftsliv med kano i Danmark.

Kanosymposium 2017

Sted: Holmens Camping, Klostervej 148, 8680 Ry

Dato: Fredag, lørdag og søndag den 22-24. september 2017

Hvad enten du er kanonørd, nybegynder eller familiefar/-mor, så er årets kanosymposium noget for dig. Symposiet afholdes i år ved den smukke Gudenå tæt på Ry. Weekenden byder på et væld af forskellige inspirerende workshops for både den erfarne og nybegynderen, på fladt og strømmende vand og med mulighed for at få sit kanoinstruktør 2-bevis recertificeret. På Holmens Camping etablerer vi et hyggeligt teltområde tæt ved vand og kanoplads. Det bliver en weekend med faglighed og netværk i højsædet.

Program

Fredag

Fra kl. 19.00 Mulighed for ankomst

Lørdag

Kl. 10.00 Velkomst og introduktion til dagens workshops

Kl. 10.30 Workshoprunde 1: 1) Mad på kanoturen (Sander Bloom), 2) Kanoteknik med børn på vandet (Jakob Schubert), 3) Redninger (Alex Wohlert og Martin Johnsen), 4) Kanoteknik – variation af J-taget (Martin Strunge), 5) Sejl på kano (Michael Rasmussen)

Kl. 12.30 Frokost

Kl. 13.30 Workshoprunde 2: 1) Mennesker med funktionsnedsættelse i kano (Erik Dørdau & Bo Jørgensen), 2) Kanoteknik – tandem (Christian Thaulow og Lynne Thorndal), 3) SUP (Line Antoft), 4) Intro til strømmende vand (tur fra Voervadsbro til Klostermølle) (Martin Strunge), 5) Ekspeditionsudstyr (Suzi Død og Lars Simonsen, Life is GOOD follow us)

Kl. 17.00 Fælles tilberedning af aftensmad

Kl. 19.30 Fælles aftensmad

Kl. 20.30: Oplæg: Kanoekspedition (Suzi Død og Lars Simonsen, Life is GOOD follow us)

Søndag

Solopgang på Gudensø

Kl. 9.00 Workshoprunde 3: 1) Kanolege (Sanne Jensen), 2) Læringskort i kano (Per Rolmar), 3) Kanoteknik – solo (Maria Danielsen), 4) Naturvejledning i kano (Lars Borch)

Kl. 11.30 Fælles afsluttende padletur til Dalgård inkl. frokost og evaluering

Kl. 14.00 Farvel og på gensyn

Praktisk info

Pris: Pris for deltagelse på kanosymposiet inkl. aftensmad lørdag aften er 275 kr, som betales ved tilmelding. Børn u. 15 år deltager gratis. Derudover skal I selv betale for overnatning på Holmens Camping (se priser på www.holmenscamping.dk - pris for telt er ca. 80 kr./pers./nat).

Tilmelding: Tilmelding foretages ved 1) at sende en mail til Peter Laurents på mail: baloo@laurents.net samt 2) betale 275 kr./pers. på MobilePay til tlf.: 30624542. I mailen opgives 1) antal deltagere, 2) overnatningsform, 3) om du medbringer egen kano eller skal låne (aluminiumskano), 4) hvilke workshops du vil deltage på og 5) om du er interesseret i at få recertificeret dit kanoinstruktør 2-bevis efter kanosamrådets retningslinjer.

Workshops: Der vælges én workshop i hver runde.

Overnatning: Der overnattes på Holmens Camping i telt, hytte eller campingvogn. Vi meddeler Campingpladsen hvilken overnatningsform du har tilmeldt dig. Du skal selv afregne for overnatning til campingpladsen ved ankomst.

Mad: Du sørger selv for mad hele weekenden – aftensmaden lørdag er dog inkl. i deltagelsesprisen.

Medbring: Udstyr til kanoaktiviteter, overnatning, bispisning, mad til weekenden og personligt udstyr.

Om certificering: Kanosamrådet har en uddannelsesstruktur, hvor du kan blive certificeret kanoinstruktør (se retningslinjerne på www.kanosamraadet.dk) Hvis du ønsker at få recertificeret din kanoinstruktør 2-status efter Kanosamrådets retningslinjer, skal du deltage på følgende workshops: 1) redninger og 2) en teknikworkshop efter eget valg. Recertificeringen koster 100 kr. i administrationsgebyr til Kanosamrådet (betales på symposiet).

Spørgsmål rettes til: Martin Strunge (martin@kanotur.nu), Martin Ladefoged Johnsen (mbjohnsen@gmail.com) eller Michael Rasmussen (mr@silkeborghøjskole.dk)

Lokalitet – www.krak.dk

○ Holmens Camping v. Gudenåen

Oversigtskort – www.holmenscamping.dk

○ Fællesrum, bålplads

○ Teltområde

○ Kanoplads

Afsender:
Jesper Lind Nielsen
Niels Finsens Vej 5
5700 Svendborg